

Motywowanie (i satysfakcjonowanie) kadry instruktorskiej a system wyróżnień w ZHP

Komentarz do prezentacji

hm. Marcin Binasiak

Slajd 1

Mamy przyjemność przedstawić Druhnom i Druhom w zwięzłej formie zagadnienia, dla których została powołana kapituła, a które w znacznej mierze dotyczą tak komendantek i komendantów chorągwi, szefów biur chorągwi, jak i członków komend chorągwi odpowiedzialnych za kształcenie i pracę z kadrami w ZHP.

Prezentacja będzie poświęcona nie tylko zagadnieniom związanym z motywowaniem i satysfakcjonowaniem kadry instruktorskiej, co szczególnie istotne w kontekście efektywnego kształcenia i odpowiedzialnej pracy z kadrami, ale także:

- 1/ systemowi wyróżnień ogólnozwiązkowych,
- 2/ obowiązującym w tym zakresie dokumentom wewnątrzorganizacyjnym,
- 3/ dobrym praktykom, jakie już funkcjonują, a także
- 4/ takim rozwiązaniom, które chcielibyśmy wspólnie z chorągwiami wdrożyć w Związku.

Mamy nadzieję, że dzięki zaprezentowanym zagadnieniom efektem naszego spotkania będzie zbliżone postrzeganie tematyki wyróżnień i nagród obowiązujących w ZHP.

Rozpoczynając omówienie najistotniejszych zagadnień związanych z nadawaniem i funkcjonowaniem ogólnozwiązkowych wyróżnień honorowych jesteśmy Druhnom i Druhom winien małe wyjaśnienie.

W tytule prezentacji użyto określeń „motywowanie” i „satysfakcjonowanie”.

Określenie „motywowanie” użyte tu jako pierwsze, zgodnie z występowaniem w obowiązujących w ZHP dokumentach (Statut ZHP, System pracy z kadrami), oznacza zachęcanie do podejmowania działań korzystnych dla rozwoju – w tym przypadku – Związku Harcerstwa Polskiego.

Określenie „satysfakcjonowanie”, chociaż powszechnie w ZHP w kontekście nagród i wyróżnień nieużywane, jest tu równie pożądane, bowiem oznacza zaspokajanie czyichś ambicji i potrzeb czy też sprawianie komuś przyjemności.

Przy czym w praktyce występowanie tych określeń winno być w zasadzie odwrotne: nadając wyróżnienie dajemy osobie uhonorowanej satysfakcję z tytułu ponadprzeciętnie pełnionej służby, z drugiej strony – motywujemy do dalszego działania na rzecz Organizacji.

Warto dodać, że istotnymi czynnościami, częściowo znajdującymi odzwierciedlenie w niniejszej prezentacji, są także i te, które bliskie są szczególnie osobom pracującym z kadrami i bezpośrednim przełożonym, a kryją się pod pojęciami „obserwowanie” i „oceniać”.

Reasumując, w konsekwencji dopiero wprowadzenie w życie logicznego ciągu wszystkich ww. pojęć: „obserwowanie” ⇒ „ocenianie” ⇒ „satisfakcjonowanie” ⇒ „motywowanie” – pozwala na właściwe wyróżnianie kadry instruktorskiej.

Slajd 2

Kwestia wyróżniania i nagradzania w ZHP przewidziana jest w § 23 Statutu ZHP.

Kompetencje do ustanawiania nagród i wyróżnień określa § 67 Statutu ZHP.

O uprawnieniach do nadawania wyróżnień przez Przewodniczącego ZHP stanowi § 69 Statutu ZHP.

Slajd 3

Kwestię nadawania wyróżnień dokonywanego przez Naczelniczkę ZHP reguluje § 70 Statutu ZHP.

Określanie wzorów odznaczeń organizacyjnych jest kompetencją Głównej Kwatery ZHP, a tenże § 10 Statutu ZHP odsyła nas do Regulaminu mundurowego ZHP.

Slajd 4

Zapis w Regulaminie mundurowym ZHP przytaczam dla porządku, kompletności i kompletności spraw związanych w ZHP z systemem wyróżnień i nagród.

Regulamin ten precyzyjnie określa m.in. sposób noszenia odznaczeń – państwowych, wojskowych i harcerskich.

Slajd 5

Wyróżnienia ogólnozwiązkowe obowiązujące w ZHP ilustruje tabela.

Z tego slajdu wynika, które wyróżnienia nadaje Przewodniczący ZHP, które Naczelniczka ZHP i kto może je otrzymać.

Informujemy, że pierwsza seria „Medali Wdzięczności ZHP” w nakładzie 300 szt. została wykonana 9 maja 2019 r. i dostarczona do Głównej Kwatery ZHP. Wnioski o nadanie Medali zostały po raz pierwszy rozpatrzone podczas posiedzenia Kapituły w dniu 26 września 2019 r. Pierwsze nadanie nastąpiło 27 września 2019 r., a Medal z nr. 1 otrzymało Stowarzyszenie „Szarych Szeregów” w 80. rocznicę przejścia ZHP do konspiracji.

W tym miejscu chcielibyśmy podzielić się z Druhnami i Druhami wątpliwościami, jakie posiada Kapituła w kontekście zasad przyznawania „Medalu Wdzięczności ZHP”.

Pierwotne założenie i regulamin konkursu na nowo wprowadzone odznaczenie określał, że „Medal Wdzięczności ZHP” będzie przeznaczony dla osób spoza Związku i stanowić naturalne wypełnienie między Odznakami Honorowymi Ruchu Przyjaciół Harcerstwa a Honorowym Wyróżnieniem „Niezawodnemu Przyjacielowi”, czyli tzw. łaską skautową. Stało się inaczej – Rada Naczelna ZHP przyjęła uchwałę umożliwiającą występowanie o Medale także dla osób zrzeszonych w Związku Harcerstwa Polskiego.

Otóż, mając na uwadze fakt, iż Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” jest – w świetle obowiązującej uchwały ws. nagród i wyróżnień w ZHP – przeznaczony wyłącznie dla instruktorów ZHP (przynajmniej w stopniu podharcmistrzyni/podharcmistrza) zwracamy się z apelem o występowanie o „Medal Wdzięczności ZHP” przede wszystkim dla osób niebędących członkami ZHP.

Jeśli jednak Druhny i Druhowie zdecydują się na występowanie o Medale dla członków ZHP, to sugerujemy i gorąco namawiamy, by wśród kandydatów do uhonorowania znaleźli się:

- 1/ instruktorzy i instruktorzy w stopniu przewodniczki/przewodnika pełniący różnorodne funkcje w Związku (komendantów baz, kwatermistrzów, magazynierów, konserwatorów, księgowych etc.), a także
- 2/ członkowie kadry wspierającej, którzy wieloletnią, wzorowo pełnioną służbą, wyjątkowo sumiennie realizowanymi obowiązkami wynikającymi z pełnionych funkcji, są szczególnie zasłużeni dla wspierania i rozwoju ZHP, którzy nie kwalifikują się do uhonorowania Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP” (w trybie zwykłym). Dla zachowania powagi odznaczenia i jego rangi zwracamy się z prośbą o występowanie o Medale dla osób pełnoletnich.

W opinii Kapituły rozwiązanie umożliwiające nadawanie „Medali Wdzięczności ZHP” także osobom będącym w czynnej służbie w ZHP (a w świetle obowiązującej uchwały Rady Naczelnej ZHP wcale nie muszą to być instruktorzy) nie tylko utrudni rozpatrywanie wniosków tworząc niepożądane precedensy, ale także naruszy gradację odznaczeń w ZHP. Zgodnie z tradycyjną, obowiązującą w Rzeczypospolitej Polskiej precedencją orderów i odznaczeń krzyże usytuowane są wyżej niż medale, a ordery wyżej niż krzyże. Ktoś, kto został uhonorowany Orderem Odrodzenia Polski nie otrzyma już Krzyża Zasługi.

Natomiast mamy w chwili obecnej taką sytuację, w której Przewodniczącemu ZHP przedstawiono wnioski o „Medale Wdzięczności ZHP” dla czynnych instruktorów ZHP uhonorowanych uprzednio Złotymi Krzyżami „Za Zasługi dla ZHP”. Rzecz jasna uchwała Rady Naczelnej ZHP nie uniemożliwia takiej sytuacji, jednak – z punktu widzenia wspomnianej gradacji i precedencji – zostanie tu zachwiany naturalny porządek.

Jesteśmy przekonani, że jeśli środowiska harcerskie uznają, iż katalog nagród i wyróżnień w ZHP dedykowanych kadrze instruktorskiej jest niewystarczający, to nic nie stoi na przeszkodzie, by rozważyć wprowadzenie nowego, odrębnego odznaczenia.

Na koniec tego wywodu dodam tylko, że Kapituła wystąpiła do Przewodniczącego ZHP z wnioskiem o wprowadzenie zmian i zadeklarowała daleko idącą pomoc w skonstruowaniu projektu uchwały (lub kilku odrębnych uchwał) ws. nagród i wyróżnień w ZHP.

Slajd 6

Niniejszy slajd informuje o obecnym – w kadencji 2017-2021 – składzie powołanej przez Przewodniczącego ZHP Kapituły Krzyża „Za Zasługi dla ZHP” i „Medalu Wdzięczności ZHP”.

Slajd 7

Dzięki Sekretarzowi władz naczelných ZHP, Patrycji Kabali, udało się – w serwisie www.zhp.pl, w zakładce „Strefa instruktorska”, w kategorii „Instruktorskie tropy” – uruchomić stronę internetową Kapituły.

Jest to o tyle wyjątkowe, że dotychczas Kapituła swojej strony nie posiadała. Ogromnie cieszy nas fakt, że wszelkie istotne informacje są dostępne za pośrednictwem tej witryny.

Slajd 8

Na naszej stronie można znaleźć najważniejsze informacje dotyczące funkcjonowania Kapituły, w tym:

- 1/ terminy posiedzeń,
- 2/ poruszającą gawędę hm. Stefana Mirowskiego o odznaczeniach harcerskich oraz – co najistotniejsze –
- 3/ zaktualizowane formularze wniosków o odznaczenia i
- 4/ nowo wprowadzone dokumenty.

Planujemy zamieszczenie na stronie zakładki prezentującej interesującą i burzliwą historię Krzyża „Za Zasługi dla ZHP”, a także zakładki przedstawiającej liczne wyróżnienia honorowe obowiązujące w ZHP od 1916 r., tj. Odznakę „Za uratowanie życia”, Odznakę „Za Zasługę”, Odznakę Wdzięczności, Odznakę „Honorowego Harcerza Rzeczypospolitej”, „Honorowy Krzyż Harcerzy z Czasów Walk o Niepodległość”, „Krzyż Harcerzy Małopolan z Czasów Walk o Niepodległość” czy Odznakę „Orła Harcerskiego”.

Jesteśmy otwarci na wszelkie uwagi i propozycje innych zagadnień, które mogą być przydatne i winny znaleźć się na naszej stronie.

Slajd 9

W tym miejscu chcielibyśmy zatrzymać się na chwilę nad nowo wprowadzonym dokumentem, jakim są Wytyczne do sporządzania wniosków

Wytyczne zostały wprowadzone po to, aby ułatwić wypełnianie formularzy wniosków o odznaczenia. Nie jest to zbiór nowych zasad czy prawideł, a prosta w obsłudze instrukcja, w której rzeczowo zilustrowana została procedura sporządzania wniosków. Wytyczne krok po kroku prowadzi sporządzającego wniosek, instruując o sposobie wypełniania poszczególnych rubryk.

Mając na uwadze liczbę odwiedzin naszej strony internetowej, a także zauważalną poprawę jakości nadsyłanych wniosków (w kontekście treści, a w szczególności zawartych we wnioskach uzasadnień), chcemy wyrazić graniczące z pewnością przekonanie, że wprowadzenie Wytycznych już zdało egzamin.

Dlatego w tym miejscu chcielibyśmy za to Druhnom i Druhom podziękować i prosić o kontynuowanie tej dobrej praktyki.

Dodamy, że przejrzystość, prawidłowe i rzetelne wypełnianie wniosków ma związek z usprawnieniem pracy Kapituły, która na każdym posiedzeniu rozpatruje ok. 60-70 wniosków o nadanie Krzyży „Za Zasługi dla ZHP”, a od września 2019 r. – także 20-30 wniosków o nadanie „Medalu Wdzięczności ZHP”.

Slajd 10

Kolejnym nowym dokumentem są Zasady działania Kapituły. Jest to zwięzły dokument organizujący naszą pracę.

Na tym slajdzie wyszczególnione zostały najważniejsze zagadnienia dotyczące procedury składania wniosków. Zgodnie z tą procedurą wnioski można składać osobiście, przysyłać zwykłą pocztą lub skan dokumentu w formacie .pdf na adres poczty elektronicznej. I tu istotna uwaga: prosimy o dokonywanie wyboru tylko jednej z dopuszczalnych możliwości.

Gwoli wyjaśnienia dodamy, że wybór formatu .pdf jest podyktowany jakością pliku i jego stosunkowo niewielkimi rozmiarami. Natomiast jeśli ktoś zechce wysłać plik w formacie .jpg, .tif, .png (i in.), to także zostaną one przyjęte i zaopiniowane.

Jesteśmy dość wyrozumiali, ale proszę o dochowywanie terminu składania wniosków. 7 dni przed terminem posiedzenia Kapituły wydaje się minimalnym rozsądnym terminem na składanie wniosków. Jest to istotne tym bardziej, że każdy wniosek podlega weryfikacji pod kątem przynależności danej osoby do ZHP (numer w systemie Ewidencja ZHP) i poprawności podanych informacji o odznaczeniu wyróżnieniami związkowymi.

Mając na uwadze fakt, iż wprowadziliśmy zaktualizowane formularze wniosków, które są ogólnodostępne, prosimy o zadbanie, by wnioski były składane na tych właśnie formularzach. Wnioski składane na nieaktualnych formularzach będą odsyłane do ponownego wypełnienia.

Slajd 11

Kapituła prowadzi rejestry odznaczonych. Są one prowadzone w wersji elektronicznej, w plikach .xls.

Prowadzenie rejestrów odznaczonych rozpoczęła Halina Jankowska, a obecnie tę mo-
zoliwą i czasochłonną pracę wykonuje Patrycja Kabala.

Rejestr zawiera wszystkie przyznane krzyże złote i brązowe, a srebrne – nadane w latach 1989-2019. Rejestr jest uzupełniany o nadania z lat poprzednich i prowadzony na bieżąco. Od września 2019 r. rozpoczęliśmy prowadzenie rejestru odznaczonych „Medalami Wdzięczności ZHP”.

Slajd 12

Mając na uwadze Uchwałę Rady Naczelnej ZHP ws. wyróżnień i nagród w ZHP także inne jednostki mogą – pozostając w zgodzie z przedmiotową Uchwałą – wprowadzać i nadawać emitowane przez siebie odznaki honorowe, do czego serdecznie zachęcamy.

Slajd 13

Na potrzeby Kapituły sporządziliśmy wykaz wyróżnień, jakie obowiązują obecnie w chorągwiach ZHP. Chorągwie z największą liczbą ustanowionych przez siebie nagród i wyróżnień to: Gdańska, Ziemi Lubuskiej, Mazowiecka, Łódzka, Śląska i Wielkopolska.

Dane zostały zaczerpnięte ze stron internetowych poszczególnych chorągwi. Wykaz ten jest pokaźny i zawiera szeroki zestaw wyróżnień przeznaczonych tak dla członków ZHP, jak i dla osób spoza organizacji.

Z wykazu wynika, że nie wszystkie chorągwie posiadają wyróżnienia honorowe. Warto rozważyć ich wprowadzanie. Uznanie dla pracy instruktorskiej (i dla Przyjaciół ZHP) płynące z każdego szczebla Związku bez wątpienia ma swoją wagę, i rangę.

Obecnie przygotowujemy wykaz wyróżnień, jakie wprowadziły i nadają hufce. Pozostają do zidentyfikowania wyróżnienia obowiązujące w podstawowych jednostkach organizacyjnych, szczepach i związkach drużyn, ruchach programowo-metodycznych. Zapewne zajmie to trochę więcej czasu, ale pozwoli zobrazować system wyróżnień i nagród obowiązujący w całym ZHP.

Zgromadzenie danych o wyróżnieniach ma swoje podłoże w dobrej praktyce, którą chcielibyśmy zaproponować wszystkim chorągwiom, a omówienie której nastąpi na koniec prezentacji.

Slajd 14

Najważniejszą część wniosku o przyznanie odznaczenia stanowi uzasadnienie wniosku.

Przygotowując się do wypełniania tej części formularza warto pamiętać, że niezwykle istotnym, acz nie w pełni wykorzystywanym narzędziem, jest dokonywanie oceny pracy instruktorskiej, jakie winno być elementem zaliczania służby instruktorskiej.

Stanowi o tym § 22 Statutu ZHP oraz Regulamin spraw członkowskich.

Slajd 15

W opinii Kapituły regularne i rzetelne dokonywanie oceny pracy kadry instruktorskiej to optymalne narzędzie do bieżącego monitorowania służby, osiągnięć wychowawczych, wybitnych zasług dokonanych na rzecz ZHP.

Ocena winna wynikać z obserwacji instruktorskich poczynąń i być przedmiotem podsumowania każdego zrealizowanego działania.

Dokonanie oceny i wychwycenie istotnych osiągnięć będzie ułatwieniem dla wnioskodawcy i stanowić podstawę do sporządzenia uzasadnienia wniosku o nadanie odznaczenia.

Slajd 16

Zbliżając się do końca prezentacji chcemy podkreślić, że motywowanie i satysfakcjonowanie kadry instruktorskiej ma swoje umocowanie tak w Statucie ZHP, jak i w Systemie pracy z kadrami.

Wyrażanie uznania i podziękowanie za służbę może odbywać się m.in. w formie uhonorowania harcerskim (a także państwowym czy resortowym) odznaczeniem.

Slajd 17

Mając na uwadze powyższe Kapituła stoi na stanowisku, że wyróżnianie kadry instruktorskiej to jedna z metod motywowania (i satysfakcjonowania) kadry instruktorskiej stanowiąca tym samym istotny element pracy z kadrami.

Slajd 18

Na koniec chcielibyśmy zachęcić chorągwie do podjęcia wspólnych działań mających na celu zbudowanie tzw. polityki odznaczeniowej w ZHP.

Polityka opierałaby się na pięciu kluczowych założeniach:

- 1) podstawą uhonorowania są wyszczególnione we wniosku, obiektywne dokonania i zasługi,
- 2) każdy wniosek rozpatrywany jest indywidualnie uwzględniając wszelkie dane i uwarunkowania zawarte w formularzu wniosku,
- 3) występowanie o wyróżnienia odbywa się „w biegu” – w trakcie pełnionej służby lub z chwilą jej zakończenia na określonej funkcji, a także w odpowiednim czasie i miejscu, i nie musi to być zjazd hufca/chorągwi/Związku – w harcerskim kalendarzu jest wiele wydarzeń, które mogą być symboliczne i tym samym ważne dla uhonorowanych,
- 4) zakłada gradację wyróżnień (hufcowe ⇒ chorągwiowe ⇒ ogólnozwiązkowe),
- 5) dotyczy szczebla hufca, chorągwi i władz naczelnych.

Optymalnym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie następujących działań:

- 1) po pierwsze: występowanie o uhonorowanie na podstawie bieżącej, pozytywnej oceny pracy kandydata do uhonorowania

Oceny sporządzanej przez przełożonego, do dokonania której obligują zapisy Statutu ZHP i Regulaminu spraw członkowskich.

- 2) po drugie: uwzględnianie zasług, ale także wieku i stażu instruktorskiego kandydatów do uhonorowania

Apelujemy o występowanie o wyróżnienia we właściwym czasie, uwzględniając i wiek, i staż, i przebieg służby kandydatów do uhonorowania, bo przecież – że zasygnalizujemy choćby trzy przykłady, dość często spotykane podczas posiedzeń Kapituły:

- a) wybitni 18-20-latkowie, pełniący funkcje głównie w szczepach, hufcach lub chorągwiach, mogą „chwilkę” poczekać na ogólnozwiązkowy „brąz” – mogą najpierw otrzymać wyróżnienia hufcowe lub chorągwiane; w tym miejscu warto zauważyć, że dla osoby doskonale piastującej powierzona funkcje i ponadprzeciętnie realizująca powierzone zadania okres honorowania wszystkimi stopniami Krzyża „Za Zasługi dla ZHP” zamyka się raptem w ośmiu latach (Kapituła w takich przypadkach zwykle odsyła wniosek do chorągwi z propozycją odznaczenia hufcową lub chorągwianą odznaką honorową),
- b) zasłużeni 60-latkowie pełniący służbę prawie nieprzerwanie niekoniecznie muszą jako pierwszy otrzymać Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” w stopniu brązowym (Kapituła w takich przypadkach zwykle proponuje Przewodniczącemu ZHP nadanie wyższego stopnia odznaczenia),
- c) jeśli ktoś np. kilka- czy kilkanaście lat kierował jednostką organizacyjną, np. szczepem czy hufcem, bądź pełnił inną, odpowiedzialną funkcję, warto taką osobę obserwować i w odpowiednim czasie (np. z chwilą zakończenia pełnienia funkcji) usatysfakcjonować.

- 3) po trzecie: zachowanie gradacji wyróżnień: hufcowe ⇒ chorągwiane ⇒ ogólnozwiązkowe

Gradacja daje możliwość stopniowania satysfakcjonowania, a także zachowania adekwatności w stosunku do realizowanych zadań, niekiedy w odniesieniu do działania na kolejnych szczeblach struktury ZHP.

Mamy świadomość, że zachowanie gradacji nie zawsze będzie możliwe, jednak jest to rozwiązanie idealne, do którego warto dążyć.

4) po czwarte: powoływanie kapituł odznak i odznaczeń w hufcach i chorągwiach
Kapituła zachęca do powoływania zespołów instruktorskich opiniujących nie tylko nadanie odznak chorągwianych, ale także odznak ogólnozwiązkowych, które tym samym staną się pierwszym, istotnym, merytorycznym (a niekiedy także i technicznym) „sitem”, zanim wniosek trafi do Kapituły działającej przy Przewodniczącym ZHP.

Jest niezwykle pożądane, i na to chcemy położyć szczególny nacisk, by – ze względu na swoją specyfikę – w kapitułach hufca/chorągwi zasiadały m.in. osoby zajmujące się kształceniem i pracą z kadrą, a także osoby odpowiedzialne za sprawy organizacyjne, jak również instruktorki i instruktorzy działający „w linii”. Dobrym uzupełnieniem kapituł mogą być byli komendanci/członkowie komend (najlepiej z ostatnich minionych kadencji), którzy najczęściej bardzo dobrze znają kadrę instruktorską środowiska, któremu do niedawna przewodzili.

Powoływanie kapituł ma niebagatelne znaczenie w uniknięciu ewentualnej arbitralności w występowaniu o honorowe odznaki i odznaczenia związkowe.

5) po piąte: wymiana doświadczeń między kapitułami

Jednym z naszych zamierzeń jest zorganizowanie spotkania z przedstawicielami kapituł z wszystkich chorągwi, podczas którego możliwa byłaby wymiana dotychczasowych doświadczeń, wspólne budowanie tzw. polityki odznaczeniowej w ZHP, a także współpraca w tej materii z Kancelarią Prezydenta RP czy przedstawicielami resortów, które dysponują własnymi odznaczeniami, o które najczęściej występuje Główna Kwatera ZHP.

6) i na koniec, ku pamięci – po szóste: unikanie występowania o uhonorowania pośmiertne

Kapituła stoi na stanowisku, by usankcjonowane przedmiotową uchwałą nadania pośmiertne były zarezerwowane dla sytuacji, gdy instruktor czy instruktorka na Wieczną Wartę odchodzi w sposób nagły. Jest zdecydowanie niepożądane, by uhonorowania dokonywane po śmierci miały miejsce dlatego, że przełożeni nie zdążyli lub – co gorsza – zapomnieli podziękować za służbę kandydatowi za jego życia.

Kapituła zwraca się także z prośbą o nieprzedkładanie Przewodniczącemu ZHP wniosków o uhonorowanie harcerek i harcerzy działających konspiracyjnie, bowiem wielu spośród nich zostało uhonorowanych indywidualnie, a – za pośrednictwem Stowarzyszenia „Szarych Szeregów” – dwukrotnie zbiorowo. Ponadto, sztandar Szarych Szeregów został przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie, Kazimierza Sabbata udekorowany Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari.

Slajd 19

Zachęcając do współpracy z Kapitułą bardzo dziękujemy za uwagę.

Wszelkie uwagi można przesyłać na adres sekretariat.m@zhp.pl.